

POVEDZ HLASNÉ NIE – krátky preventívny program pre žiakov 5. ročníkov základných škôl

ALENA ŽABKOVÁ, ONDREJ MAŤKO

Centrum pedagogicko – psychologického poradenstva a prevencie, Kysucké Nové Mesto

Súhrn: Autori popisujú vlastný krátky preventívny program a náčrt jednotlivých zážitkových aktivít. Súčasťou je vyhodnotenie dotazníka, ktorý žiaci vyplňajú pred realizáciou preventívneho programu.

Kľúčové slová: preventívny program, zážitkové aktivity.

Na školu a pedagógov kladie spoločnosť mnoho náročných požiadaviek. Nielen zabezpečiť kvalifikovanosť svojich žiakov pre budúce povolanie, ale aj prihliadať k individuálnym potrebám žiaka a umožniť naplnenie jeho osobnostného rozvoja. Spolu s intenzívnym vedeckým a technickým pokrokom narastajú nároky na vzdelanosť ľudí, čo má vplyv na dobu vzdelávania i na dobu sociálneho dospievania. Preto sa podporujú snahy zmeniť tradičnú školu na takú na takú, ktorá prihliada k rozvoju osobnosti žiaka, ponúka podnecujúce prostredie a priaznivú sociálnu atmosféru, ktorá podporuje motiváciu k poznávaniu a uplatňuje vzdelávacie stratégie a metódy, ktoré sú založené na skúsenosti, vlastnej činnosti a zážitku.

Prevenca drogových závislostí je integrálnou súčasťou výchovno – vzdelávacieho procesu, najmä na základných školách. Preventívne aktivity majú školy zapracované do celoročných plánov preventívnych aktivít škôl, časovo – tematických plánov, plánov práce učiteľov – koordinátorov prevencie a plánov predmetových komisií. Preventívne programy sa prevažne realizujú na hodinách Etickej výchovy, alebo na triednických hodinách.

Na 1. stupni základných škôl sa využíva v oblasti prevencie drogových závislostí učebný text – Nenič svoje múdre telo a Pracovné zošity k tejto knihe.

Nie je nevyhnutné, aby preventívny program vytvárali samotné školy, môžu prebrať existujúci program alebo program pripravený odbornou inštitúciou. Je dôležité, aby školy vedeli sformulovať dôvody, ciele a prístupy takéhoto programu pre ich potreby a špecifiká. Preto by tvorbe preventívneho programu mala predchádzať dôkladná a premyslená analýza a zisťovanie údajov. Formou analyzovania súčasného stavu (prostredie, školské pravidlá, možnosti trávenia prestávok a pod.) i formou anonymných dotazníkov pre žiakov, učiteľov či rodičov. Je možné spolupracovať s centrami pedagogicko – psychologického poradenstva a prevencie i ďalšími odbornými organizáciami, aby bol preventívny program efektívny.

Kritéria efektívneho školského preventívneho programu (Biziková,Ľ., Bagalová,Ľ. 2007):

- definovanie, ako a kde sa budú vo výchovno – vzdelávacom procese rozvíjať osobné a sociálne zručnosti, ktoré umožnia skúmať rôzne postoje a hodnoty, aby na základe získaných znalostí žiaci mohli dospieť k informovaným rozhodnutiam,
- je časovo určený (kedy), nie je zložitý, vhodný pre konkrétne sociálne prostredie,
- má jasné a realistické ciele – krátkodobé a dlhodobé

Autorky uvádzajú, že dlhodobým cieľom je minimalizácia miery zneu/užívania legálnych návykových látok (oddialenie začiatku) a postoj k ne/legálnym drogám.

Krátkodobým cieľom je klíma v škole, znalosti o ne/legálnych návykových látkach a vnímanie rizík, formulovanie a rešpektovanie zmysluplných, jasných, nie formálnych školských pravidiel. Tiež stimulujúce prostredie, atmosféra bezpečia a slobody, systematické monitorovanie názorov a ich odraz v praxi.

POVEDZ HLASNÉ NIE

Autorom krátkeho preventívneho programu sú Mgr. Jana Kšiňanová, PhD. (Dafné n.o.) a Mgr. Ondrej Maľko (CPPPaP KNM), ktorý rozpracovali v rámci spolupráce Mesta Žilina a OZ Úniou centier prevencie a pomoci – Dafné, za podpory Úradu vlády SR. Realizoval sa na všetkých základných školách mesta Žilina a okresu Kysucké Nové Mesto v roku 2012. Je zameraný na osvetu medzi žiakmi základných škôl v súvislosti s nástrahami, ktoré prinášajú do života drogy. Naše centrum ho tretí rok úspešne realizuje v rámci vlastných aktivít na všetkých základných školách okresu Kysucké Nové Mesto a stretáva sa s veľkým ohlasom.

Program je realizovaný na jednom skupinovom stretnutí, pričom jedno skupinové stretnutie trvá dve vyučovacie hodiny.

Cieľovou skupinou sú žiaci 5. ročníka základných škôl. Trieda sa pri väčšom počte žiakov delí na dve skupiny s max. počtom 15 žiakov do skupiny. Každú skupinu vedú dvaja odborní zamestnanci.

Realizácii preventívnej aktivity predchádza dotazníkový prieskum, ktorý slúži ako vstupná informácia pre lektorov. Lektorom sú odborní zamestnanci CPPPaP (ďalej len centra).

Čiastkové ciele preventívnej aktivity sú:

- zistiť pomocou dotazníka, koľko vedomostí a skúseností majú žiaci s návykovými látkami, aké problémy sa najčastejšie vyskytujú, ako a s kým ich riešia,

- podporiť žiakov v uvedomení si zodpovedného rozhodovania sa v situáciách, keď žiak podlieha tlaku skupiny, alebo vnútorného prostredia,
- posilniť asertívne správanie a motiváciu odmietnuť drogu
- pozrieť sa na niektoré z dôvodov, prečo sa mladí ľudia stávajú závislí,
- sprostredkovať informácie a ovplyvniť tvorbu postojov k zdravému životnému štýlu,
- prehĺbiť sebazpoznanie, vnímanie iných ľudí, vyjadrovanie vlastných pocitov, komunikačné zručnosti, oceňovať druhých, hovoriť o hodnotách na riziká, ktoré sú spojené s užívaním návykových látok,
- naučiť sa analyzovať rizikové zdroje, miesta, osoby,
- oboznámiť žiakov, že existujú inštitúcie a ľudia, ktorí nám môžu pomôcť pri probléme závislosti,
- naučiť žiakov premýšľať o danej téme, nielen o látkovej forme ale i o nelátkovej forme závislosti,
- zažiť si cez vlastnú skúsenosť vnímanie a prežívanie drogovu závislého človeka,
- naučiť sa vedieť odmietnuť ponúkanú drogu, alebo čokoľvek, o čo človek nestojí

Program stretnutia:

Program stretnutia sa pripravuje vopred, pomôckou pri príprave je dotazníkový prieskum na danej triede a priebeh stretnutia má nasledujúcu štruktúru:

1. Úvodná časť „ Zoznamka“

Táto fáza slúži na to, aby sme v skupine vytvorili pomocou pripravených aktivít podporujúcu a uvoľnenú atmosféru spontánnosti, bezpečia, kooperácie, tvorivosti a aktívnej komunikácie. Tu využívame rôzne zoznamovacie techniky.

2. Hlavná časť „ Realizačná fáza“

V tejto fáze sa realizujú jednotlivé témy zamerané na prevenciu závislostí- ako napr. tréning sociálnych zručností, vyjadrovanie vlastných názorov, poznatkov či pocitov, diskusia, zážitkové učenie, práca v skupine, breinstorming, hranie rolí a pod. Pri aktivitách využívame karty Dixit, Okuliare simulujúce opitosť - drogovú závislosť, krabičky, flipčartový papier na skupinové kreslenie a písanie.

Hlavné aktivity:

- Zoznamka v kruhu
  1. krabičky
  2. kartičky
  3. kreativka
  4. okuliare

5. otázky a odpovede
6. viem – poznám – ďakujem
7. krabičky
  - Pár slov na záver

3. Záverečná časť „ Fáza zhrnutia“

Táto časť slúži na zhrnutie, získanie spätnej väzby, poprípade pocitov zo stretnutia. Žiaci pracujú s letáčikom, kde si spoločne i individuálne vpisujú svoj spôsob odmietnutia, letáčik žiakovi zostáva po skončení aktivity.

4. Vyhodnotenie dotazníka

Dotazníky sa vyhodnocujú pre naše interné potreby, aby sme vedeli nastaviť ďalšie preventívne programy pre danú školu a žiakov následne v 6. ročníku. Zároveň výsledky môžu slúžiť pre školu ako podklad vnútorného hodnotenia školy, podklad pre plány práce triedneho učiteľa, koordinátora preventívnych aktivít.

Dotazník je anonymný, má 7 otázok a žiaci majú možnosť vyberať s ponúkaných možností, alebo dopĺňať ďalšie informácie pri každej otázke. Lektor postupne číta otázky i možnosti, vysvetľuje ako majú žiaci chápať zadanie otázky – ak je o to požiadaný.

Otázky dotazníka sú zamerané na naše zorientovanie sa o informáciách, ktoré žiaci majú o drogách / návykových látkach, či už mali osobnú skúsenosť s požitím drogy. Tiež sa zaujímate o to, či sa žiaci môžu a vedia zdôveriť o svojich problémoch a komu, či to už niekedy skúšali a s akým výsledkom...

Výsledky prieskumu

Preventívneho programu, a teda aj prieskumu, sa v r. 2012 zúčastnilo 469 žiakov piatych ročníkov v okrese Žilina a Kysucké Nové Mesto. Žiakom bol administrovaný dotazník ešte pred absolvovaním preventívneho programu.

Tab. č. 1. Informácie o drogách mám od rodičov

	Frekvencia	Percent	Validných percent	Kumulatívne
Valid Informácie o drogách nemám od rodičov	257	54,8	55,0	55,0
Informácie o drogách mám od	210	44,8	45,0	100,0

	rodičov			
	Total	467	99,6	100,0
Missing	System	2	,4	
Total		469	100,0	

Z tabuľky č. 1 vyplýva, že takmer polovica opýtaných detí má informácie o drogách od rodičov. Ak predpokladáme, že rodičia zodpovedne informujú svoje deti, pre zvyšných 55 percent neinformovaných detí bude dôležité získať informácie z iných zdrojov. Zdrojom informácií môžu byť lektori programu, ako aj spolužiaci, ktorí majú priestor hovoriť o svojich skúsenostiach priamo počas programu. Preto je na mieste poskytnúť informácie práve preventívnym programom priamo v triede.

Tab.č. 2. Informácie o drogách mám od kamarátov

		Frekvencia	Percent	Validných percent	Kumulatívne
Valid	Informácie o drogách nemám od kamarátov	390	83,2	83,5	83,5
	Informácie o drogách mám od kamarátov	77	16,4	16,5	100,0
	Total	467	99,6	100,0	
Missing	System	2	,4		
Total		469	100,0		

Tabuľka č. 2 poukazuje na fakt, že len 16,5 percenta opýtaných detí získalo informácie o drogách od kamarátov. Kamaráti sa teda nejavia ako informatívne dôležitá skupina.

Tab. č. 3. Informácie o drogách mám z internetu

	Frekvencia	Percent	Validných	Kumulatívne
--	------------	---------	-----------	-------------

		percent			
Valid	Informácie nemám z internetu	387	82,5	82,9	82,9
	Informácie o drogách mám z internetu	80	17,1	17,1	100,0
	Total	467	99,6	100,0	
Missing	System	2	,4		
Total		469	100,0		

Z tabuľky č. 3 vyplýva, že 17,1 percenta opýtaných detí získalo informácie o drogách z internetu. Približne rovnaké množstvo detí čerpá informácie z internetu ako od kamarátov. Internet teda môže postoj k drogám ovplyvniť pri približne rovnakom počte detí, ako informácie získané od kamarátov.

Tabuľka č. 4. Informácie o drogách mám z televízie

		Frekvencia	Percent	Validných percent	Kumulatívne
Valid	Informácie o drogách nemám z televízie	124	26,4	26,6	26,6
	Informácie o drogách mám z televízie	343	73,1	73,4	100,0
	Total	467	99,6	100,0	
Missing	System	2	,4		
Total		469	100,0		

Tabuľka č. 4 poukazuje, že 73,4 percenta opýtaných detí uviedlo televíziu ako zdroj informácií o drogách. Zdá sa, že televízia má v tejto oblasti pre deti silný informačný potenciál.

Tab. č. 5. Informácie o drogách mám z časopisu

		Frekvencia	Percent	Validných percent	Kumulatívne
Valid	Informácie o drogách nemám z časopisu	398	84,9	85,2	85,2
	Informácie o drogách mám z časopisu	69	14,7	14,8	100,0
	Total	467	99,6	100,0	
Missing	System	2	,4		
Total		469	100,0		

Tabuľka č. 5 poukazuje na fakt, že len 14,7 percenta detí získalo informácie o drogách z časopisu.

Ako zdroj informácií o drogách uviedlo školu len 3,4 percenta opýtaných detí (16 detí). Táto hodnota je zarážajúca, pokiaľ vezmeme do úvahy, že deti majú za sebou 4 roky pobytu na škole a s prevenciou závislostí buď zatiaľ nestretli, alebo si ju nepamätajú. Tu vidíme veľký priestor pre koordinátorov prevencie a výchovných poradcov, ktorí by mohli využiť náš program založený na všetkých zložkách tvorby postojov, čím očakávame komplexnejší vnem a lepšie zapamätanie si dôležitých informácií a utvrdenie žiaducich postojov.

Tab. č. 6. Videl som na vlastné oči niekoho drogu...

Videl som niekoho drogu:	Frekvencia	Percent	Validných percent
Jesť	10	2,1	2,1
Piť	186	39,7	39,8
Fajčiť	299	63,8	64,2

Vdychovať	38	8,1	8,1
Vpichovať	18	3,8	3,9
Nevidel som nikoho brať drogy	163	34,8	34,9

V tabuľky č. 6 môžeme vidieť, že 34,8 percenta opýtaných detí nevidelo nikoho požívať psychoaktívne látky. Tento údaj sa nám javí ako skreslený, nie všetky deti si pravdepodobne uvedomili, že aj fajčenie tabakových výrobkov môžeme chápať ako fajčenie drogy. V následnej diskusii v priebehu preventívneho programu sme sa s týmto názorom stretali veľmi často. Najčastejšími spôsobmi požívania drog, s ktorými sa deti stretávajú, sú fajčenie (63,8 %) a pitie (39,7%). Menej častými sú vdychovanie (8,1%) a perorálne (2,1.). Ako alarmujúce vnímame, že 3,8 % (18 detí) opýtaných detí uviedlo, že videlo na vlastné oči injekčnú aplikáciu drogy. Vzhľadom na vek cieľovej skupiny (cca 10 rokov) sa nám to javí ako nepatričné.

Tab. č.7. Skúšal som drogu...

Skúšal som drogu....	Frekvencia	Percent	Validných percent
Jesť	1	,2	,2
Piť	74	15,8	15,8
Fajčiť	36	7,7	7,7
Vdychovať	4	,9	,9
Vpichovať	0	0	0
Nemám skúsenosť s drogou	385	82,1	82,4

Z tabuľky č. 7 vyplýva, že 82,1 % opýtaných detí ešte nemalo skúsenosť s drogou. Preto sa zdá byť 5 ročník ešte vhodný pre dostatočne včasné preventívne pôsobenie. Ak by sme však chceli „predbehnúť“ zvyšných 17,6% detí, ktoré už skúsenosť majú, je potrebné začať s preventívnym pôsobením skôr, v nižších ročníkoch. Zdá sa že perorálne požitie (0,2%), vdychovanie(0,9%) a injekčná aplikácia sú pre deti viac-menej bezpredmetné, majú skôr skúsenosti s pitím (15,8%) a fajčením(7,7%). Avšak 4 deti už majú skúsenosť s vdychovaním psychoaktívnej látky, čo vzhľadom na vek môžeme pokladať za prekvapivé. Je vhodné preventívne pôsobenie zamerať aj týmto smerom.

Tab. č. 8 Odmietol som ponúkanú drogu?

	Frekvencia	Percent	Validných percent	Kumulatívne
Valid odmietol	58	12,4	12,4	12,4
neodmietol	27	5,8	5,8	18,2
neponukli mi	382	81,4	81,8	100,0
Total	467	99,6	100,0	
Missing System	2	,4		
Total	469	100,0		

Z tabuľky č. 8 vyplýva, že 81,4 % opýtaným deťom nik drogu neponúkol. Len 5,8 % detí drogu neodmietlo, 12,4% detí dokázalo ponúknutú drogu odmietnuť.

Je zrejmé, že už v tomto veku začínajú mať žiaci skúsenosť s ponúkaním drogy a aj prvé skúsenosti s možným pozitívom drogy.

Tab. č.9. Ak by som mal problémy, s kým v škole by som sa o nich porozprával

Porozprával by som sa s:	Frekvencia	Percent	Validných percent
Triedny učiteľ	203	43,3	43,5
Učiteľ	62	13,2	13,3
Psychológ	72	15,4	15,4
Výchovný poradca	40	8,5	8,6
Spolužiak	241	51,4	51,6
Riaditeľ	1	,2	,2

Z tabuľky č. 9 vyplýva, že žiaci majú záujem svoje problémy riešiť v škole hlavne so spolužiakmi (51,6%) a s triednym učiteľom (43,5%). Tu sa otvára priestor pre prácu triedneho učiteľa s triedou, či už na triednických hodinách, alebo na spoločných podujatiach. V tomto období je dôležité nastavenie aktívnej komunikácie, bezpečia a spolupráce v kolektíve. Žiaci

vykazujú vysokú dôveru voči učiteľovi, no začína rezonovať aj vplyv mienky spolužiakov. „Povedz hlasné nie“ svojimi zahrievacími aktivitami na začiatku programu dávajú priestor na sebazpoznávanie i poznávanie svojich spolužiakov inak, než len v školskom výkone, učia sa vzájomne počúvať, komunikovať a dozvedajú sa veľa nových informácií.

Tab. Č. 10. Ak by som mal problémy, s kým z rodiny by som sa chcel o nich porozprávať

Porozprával by som sa s:	Frekvencia	Percent	Validných percent
mama	404	86,1	86,5
Otec	242	51,6	51,8
Súrodenci	87	18,6	18,6
Starí rodičia	127	27,1	27,3

Z tabuľky č. 10 vyplýva, že najväčšiu dôveru pri riešení problémov v domácom prostredí má hlavne matka (86,5%). Je zdrojom informácií pre žiaka a dobrým partnerom pre pedagóga pri vytváraní dobrého vzťahu ku škole, pri hľadaní silných stránok žiaka a tiež dobrým spojencom pri odovzdávaní základných informácií o vplyve drog, rizikách i možných riešeniach. Matky (ale i obaja rodičia) poskytujú ďalšiu cieľovú skupinu pre prácu v oblasti prevencie a vplyvu výchovného poradcu.

Tab.č.11 Akým spôsobom komunikujem s kamarátmi

S kamarátmi komunikujem...	Frekvencia	Percent	Validných percent
Na osobnom stretnutí	381	81,2	81,6
Cez internet	110	23,5	23,6

Z tabuľky č. 9 vyplýva, že 81,6% komunikácie medzi spolužiakmi prebieha v osobnom kontakte. Pre prácu s triednym kolektívom sú vhodné práve zážitkové aktivity, práca v skupine s dôrazom na rozvoj komunikácie.

Tab. č. 12 Chcem s niekým hovoriť o svojich problémoch?

Chcem hovoriť o problémoch?	Frekvencia	Percent	Validných percent
Áno	397	84,6	85,0

Nie	69	14,7	14,8
-----	----	------	------

Z tabuľky č. 9 vyplýva, že 85% žiakov má záujem o svojich problémoch hovoriť, čo je veľké pozitívum a prejav dôvery. Neformálne stretnutia a rozhovory sú pre pedagóga zdrojom dôležitých informácií o žiakovi a poskytujú veľký priestor na rýchle a efektívne riešenia, pochopenie zmien správania i možných problémov vo školskom procese.

Na základe získaných výsledkov môžeme krátky preventívny program „Povedz hlasné nie“ ponúkať žiakom v piatich ročníkoch základných škôl. Je správnym načasovaním pri poskytovaní prvotných informácií o drogách a látkových závislostiach žiakom. Zážitkové formy práce sú pre žiakov prítlačlivé a cez vlastný zážitok si lepšie a efektívnejšie osvoja a zvnútorňujú podávané informácie. Piaty ročník je zlomom nielen v školskom systéme prechodom na druhý stupeň, ale tiež v postupnej zmene vnímania vlastných povinností, seba samého i svojho okolia. Sú ešte hraví, ale už skúšajúci, hľadajúci niečo nové, nepoznané. Čím viac informácií do tohto obdobia dostanú a budú to môcť i počas vyučovania prakticky konfrontovať, tým skôr ich naučíme zvažovať a rozmyšľať nad dôsledkami svojho správania. Ak ich naučíme niesť zodpovednosť za svoje rozhodnutia, tým skôr im umožníme pochopiť náš postoj k nežiadúcemu správaniu.

Je to priestor i pre pedagógov, výchovných poradcov a koordinátorov na aktívne podávanie správnych informácií, podporovanie zdravého životného štýlu a tiež hľadanie silných stránok žiakov. Ak je v tomto období dobrá spolupráca rodiny a školy, aj u problémového žiaka sa dá nájsť oblasť, kde má šancu byť úspešný a podporí sa v nej, výrazne sa eliminujú riziká vzniku problémového správania.

V tomto vekovom období je hlavným informačným kanálom rodina a televízia. Je to oblasť, ktorú by rodičia mali zachytiť v čas a správnou orientáciou cez hodnotový systém, smerovať deti k aktívnemu tráveniu voľného času, podporovať v aktívnej komunikácii, prejavovať záujem o ich problémy a pomáhať im riešiť ich.... Dôležitá je vzájomná komunikácia a budovanie bezpečného prostredia, či už doma, alebo v škole.

Supervízia

V rámci projektu „Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálno-patologických javov v školskom prostredí“ sa pripravuje prvý tím supervízorov v rezorte školstva a i touto formou je možné poskytnúť výchovnému poradcovi a nielen jemu, odborné metodické vedenie a supervíziu. Je možné využiť supervíziu práce výchovného poradcu.

Supervízia je poradenský formát, ktorý sa používa na zabezpečenie zlepšenia kvality profesionálnej práce, slúži na rozvoj osôb a organizácií, skúma osobné, interaktívne a organizačné aspekty, má vzťah ku komunikácii a kooperácii v kontexte profesionálnej práce a je reflexiou a nie inštrukciou, je spoločným prejednaním problému, nie je školením ani tréningom.

Supervízia podporuje kvalitu, konfrontuje a konštruktívne sa vie vysporiadať so zážitkami, problémami, konfliktmi a otázkami z profesionálneho všedného dňa. Podporuje rozvoj individuálnych konceptov na riešenie problému, zlepšenie schopností komunikovať v pracovných kolektívoch a realizácia organizačných štrukturálnych zmien, to sú centrálné oblasti použitia supervízie. Ponúka možnosti ku emocionálnemu uvoľneniu jednotlivca, ku zvýšeniu pracovnej spokojnosti v tíme, ku personálnemu rozvoju celkovej organizácie – a tak ku stupňovaniu výkonnosti pri práci. Je flexibilná, poradenstvo sa ponúka ako supervízia jednotlivcovi alebo supervízia v skupine alebo supervízia v organizáciách. Je sebareflektujúca a orientuje sa na učenie. Nedáva inštrukcie ani neškolí, ale podporuje učenie jednotlivcov, skupín a organizácií. Supervízia pritom prebieha v rámci interaktívneho procesu hľadania supervízora a supervízanta.

Vedenie, tímová práca, projektová práca, zvládanie kríz, regulovanie konfliktov – to sú tematické oblasti, v ktorých supervízor môže dať dôležité impulzy k lepšiemu a hlbšiemu pochopeniu a tým k rozšíreniu priestoru pre konanie.

Záver:

Program „Povedz hlasné nie“ je možné ponúknuť školám formou preškolenia výchovného poradcu, triedneho učiteľa, či koordinátora preventívnych aktivít tak, aby mohol pracovať so svojou, alebo rizikovou triedou v spolupráci s odborným zamestnancom z centra. Odborný zamestnanec centra zabezpečí nielen psychohygienu v skupine, ale i supervíziu pre výchovného poradcu, pedagóga.

Výhodou je zážitkové učenie, sebapoznávanie a aktívna rešpektujúca komunikácia. Príliš nezasahuje svojim rozsahom do vyučovania a poskytuje množstvo informácií a podnetov na ďalšiu prácu s triedou, alebo jednotlivcami.

Použití literatúra:

1. Bizíková,L., Bagalová,L. 2007. eDrogy – Dištančné vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie závislostí. Prešov: MPC, s.37, ISBN: 978-80-8045-489-0

Mgr. Alena Žabková, ukončila vysokoškolské štúdium pedagogiky a psychológie na FF UK v Bratislave v roku 1989. Od roku 1992 pracuje v CPPPaP Kysucké Nové Mesto ako riaditeľka a psychológ CPPPaP Kysucké Nové Mesto, venuje sa diagnostike, terapii a poradenstvu v oblasti porúch učenia, správania, špecializuje sa na prácu s autistickými deťmi a s deťmi najmä v predškolskom veku.

Je autorkou viacerých pracovných listov a interných metodík v oblasti integrovaného kariérového poradenstva žiakov v ZŠ a SŠ, v diagnostike a terapii detí a žiakov s autizmom, v psychoterapii a stimulácii žiakov so ŠVVP. Je aktívnou externou lektorkou, psychoterapeutkou.

Mgr. Ondrej Maťko, ukončil vysokoškolské štúdium psychológie na Trnavskej univerzite v Trnave v r. 2007. Od ukončenia po súčasnosť sa, ako psychológ v CPPPaP Kysucké Nové Mesto, venuje diagnostike, poradenstvu a terapii najmä v oblasti porúch správania detí. Externe pracoval a pracuje pre viaceré neziskové organizácie ako lektor, terapeut. Pôsobí tiež ako vysokoškolský pedagóg.